

УДК:336.662

ВПЛИВ СТАНУ ВИРОБНИЧИХ ФОНДІВ НА ПОКАЗНИКИ РОБОТИ ПІДПРИЄМСТВА

Скорба О.А. Українська академія банківської справи

Ефективність розвитку України, її окремих регіонів, галузей виробництва та нових форм власності, залежить від характеру інвестиційної політики, її направленості на більш повне і раціональне використання ресурсів.

Скрутне становище економіки України спричинене падінням інвестиційної активності підприємств та згортанням багатьох програм, направлених на розвиток економіки держави. Радикально змінилися принципи формування інвестиційної політики, скоротилися надходження державних коштів в економіку.

В сучасних умовах, коли зберігається падіння обсягів виробництва, зупиняються нерентабельні підприємства, має місце високий ступінь зношеності основних виробничих фондів, виникає необхідність постійного пошуку джерел фінансування не тільки бюджетного характеру, насамперед таких, які здатні формувати підприємство.

Виробничі фонди підприємств знаходяться в постійному русі, що вимагає регулювання, контролю й аналізу з боку учасників виробництва. У процесі виробництва відбувається споживання і постійне поновлення виробничих фондів.

Оновлення і розширене відтворення фондів вимагає затрат суспільної праці, тому виникає необхідність у такій організації їхнього руху, при якій забезпечувалися б умови для зростання виробництва продукції з найкращим використанням наявних резервів.

Вирішення цього завдання пов'язане з необхідністю здійснення системи заходів щодо подальшого поліпшення аналізу організації керування виробничими фондами на підприємствах. Склад аналізу визначається

особливостями функціонування і використання складових частин виробничих фондів підприємства -основних і обігових. Усі виробничі фонди знаходяться в постійному обігу. Суспільна праця, акумульована у виробничих фондах, авансується з метою забезпечення виробництва. Маса цієї праці в процесі кругообігу фондів не зникає, а зберігається. Економічний склад основних виробничих фондів і обігових засобів та різниць між ними визначаються їх розмірами при використанні й особливості обороту. Основні ознаки, що визначають розмір основних виробничих фондів, сутність і характер обороту: збереження натуральної форми (споживчої вартості) на протязі багатьох періодів виробництва, перенесення частинами своєї вартості на виготовлений продукт, авансування в розмірі повної вартості і необхідність створення амортизаційного фонду.

Особливістю використання обігових є їх велика, порівняно з основними фондами, мобільність, змінність, висока швидкість оберту. Обігові кошти включаються в обігові виробничі фонди, які повністю використовуються у виробничому циклі. Авансований розмір обігових засобів, вкладених у виробничі запаси, використовується повною мірою при здійсненні обігу. Абсолютна потреба у виробничих обігових фондах відповідає кількості спожитих матеріальних цінностей, використаних на виробництво продукції за відповідний період.

При розгляді ефективності використання всіх частин авансованої вартості зіставляється прибуток підприємства із сумою основних і обігових засобів, що беруть участь у господарському обігу.

Зміна питомої ваги основних фондів і обігових

Таблиця 1

Виписка зі звітних даних асоціації "Сумим'ясопром"

Показники	Роки		Відхилення
	1996	1997	
Товарна продукція, тис. грн.	91963	81972	- 9991
Прибуток за балансом, тис. грн.	11813	7877	- 3936
Середньорічна вартість основних виробничих фондів, тис. грн.	65206	73501	+ 8295
Середньорічна вартість нормованих обігових засобів, тис. грн.	10260	10291	+ 31
Коефіцієнт фондівдачі основних виробничих фондів	1,4103	1,1152	- 0,2951
Кількість обертів нормованих обігових засобів	8,9635	7,9654	- 0,9981
Прибуток на 1 грн. випущеної товарної продукції	0,1285	0,0961	- 0,0324
Коефіцієнт рентабельності	0,1565	0,0940	- 0,0625

засобів істотно впливає на рентабельність виробництва. Відомо, що рентабельність виробництва прямо пропорційна масі прибутку й обернено пропорційна розміру основних і обігових засобів. Тому на рентабельність виробництва впливає середня швидкість загального обороту основних і обігових коштів.

Аналіз впливу виробничих фондів на рентабельність необхідно проводити за допомогою показників фондівіддачі й оборотності, тому що вони дають достовірні дані ефективного використання наявних основних виробничих фондів і нормованих обігових засобів.

При існуючій системі розрахунків рентабельності є визначена закономірність - рівень рентабельності знаходиться в залежності від росту об'єму виробництва і зміни розміру основних фондів і нормованих обігових засобів.

Збільшення вартості виробничих фондів знижує рівень рентабельності. Така ситуація призводить до неправильних висновків і не відображає реальної картини використання виробничих фондів на підприємствах. Впровадження більш сучасного технологічного устаткування, застосування матеріалів і сировини високої якості - це головне в підвищенні ефективності виробництва, яке в свою чергу має позитивний вплив на рівень рентабельності.

Тому зміну величини прибутку та виробничих фондів не можна вважати єдиним фактором, що впливає на рівень рентабельності. Ці кількісні показники мають своє якісне відображення: прибуток на 1 грн. випущеної товарної продукції, фондівіддача - показник ефективного використання основних фондів, оборотність - показники ефективного використання обігових засобів.

Фондовіддача, обіговість та прибуток на 1 грн. випущеної товарної продукції безпосередньо впливають на рентабельність та відображають дійсну картину, ступінь ефективності використання виробничих фондів, а їх зростання призводить до зростання рівня рентабельності.

В підтвердження наведеного вище, проаналізуємо зміни рівня рентабельності Сумської асоціації "Су-мим'ясопром" за період 1996-97 рр. (табл. 1.)

З таблиці видно, що рівень рентабельності асоціації в 1997 році знизився (відносно 1996 року) на 6,25 %.

Розраховуючи вплив факторів на рівень рентабельності шляхом ланцюгових підстановок, ми визначаємо, що зменшення балансового прибутку на 3936 тис. грн. знизило рівень рентабельності на 5,20 %, а збільшення основних фондів на 8326 тис. грн. призвело до зниження на 1,05 %, в тому числі за рахунок зростання основних виробничих фондів - на 1,04 %, та нормованих обігових засобів - на 0,01 %.

Використовуючи формулу розрахунку коефіцієнта рентабельності А.Д.Шеремета¹ щодо реалізованої продукції, замінимо її випущеною товарною продукцією, і формула матиме наступний вигляд:

$$K_{o.p.} = \frac{P}{F + E} = \frac{\frac{P}{N}}{\frac{F}{N} + \frac{E}{N}} = \frac{\frac{P}{N}}{\frac{1}{\frac{N}{F}} + \frac{1}{\frac{N}{E}}}$$

де $K_{o.p.}$ - коефіцієнт рентабельності;

P - балансовий прибуток;

F - основні виробничі фонди;

E - нормовані оборотні засоби;

N - товарна продукція.

Застосувавши формулу, визначимо вплив якісних факторів на рівень рентабельності за допомогою метода ланцюгових підстановок. В результаті рівень рентабельності об'єднання змінився таким чином у разі зміни прибутку на 1 грн. випущеної товарної продукції - на 3,55 %, зменшення коефіцієнтів фондівіддачі основних виробничих фондів - на 2,45 % обіговості нормованих обігових засобів - на 0,25 %, що разом складає 6,25 %.

Проведений аналіз зміни рівня рентабельності в залежності від обсягів виробничих фондів, а також показників їх ефективного використання, дає дві різні характеристики впливу факторів. Більш достовірний вплив на рівень рентабельності дає розрахунок по факторам фондівіддачі, обіговості та

прибутку на 1 грн. товарної продукції. Ці фактори відображають неефективне використання виробничих фондів, що підтверджується розрахунками. На основі приведених розрахунків можна зробити висновок, що рівень рен

табельності залежить від величини фондівдачі - на 30-40%, та швидкості обіговості обігових засобів та розміру прибутку на одну гривню випущеної товарної продукції - на 50-60 %.

Таким чином, рівень ефективності виробництва значною мірою залежить від обсягу прибутку на 1 грн. товарної продукції та ефективного використання основних виробничих засобів.

Література

1. Артеменко В.Г., Белендир М.В. Финансовый анализ. - М.: ДИС, 1997. - 127 с.
2. Балабанов И.Т. Основы финансового менеджмента. - М: Финансы и статистика, 1998. - 477 с.
3. Шеремет А.Д. Теория экономического анализа. - М., 1997. - 355 с.
4. Шеремет А.Д., Сайфулин Р.С. Методика финансового анализа. - М., 1996. - 173 с.

Скорба, О.А. Вплив стану виробничих фондів на показники роботи підприємства [Текст] / О.А. Скорба // Вісник української академії банківської справи. – 1999. – №1 (6). – С. 15-17.